Click Here & Upgrade
Expanded Features
Unlimited Pages
PDF Complete

ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କବିତାରେ ଜାତୀୟଚେତନା

ଡକ୍ଟର ସୋମା ଚାନ୍ଦ

ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଭାରତର ବେଦ, ଉପନିଷଦ, ଗୀତା, ଭାଗବତ, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ, ପୁରାଣ ପ୍ରଭୃତି ଧର୍ମ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଆସୁଛି ଭାରତୀୟ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ - ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ, ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ଦୟା, କ୍ଷମା, ସ୍ୱାର୍ଥର ବଳିଦାନ, ଦେଶପ୍ରେମ ତଥା ମାନବ ସେବାର ପରାକାଷ୍ଠା । ଏହି ଦର୍ଶନ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଛି ଭାରତୀୟ ପରମ୍ପରା, ଐତିହ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି । ଦେଶପ୍ରେମ, ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ ଓ ବଳିଦାନର ପରମ୍ପରା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭାରତୀୟ ମନିଷୀଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି । ସେମାନେ ଆତ୍ମ ସୁଖକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ସଂସାର ସୁଖ ପାଇଁ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଛନ୍ତି ।

ମା', ମାତୃଭୂମି, ମାଟି - ସବୁକିଛି ମିଶିଯାଇ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଛି ଦେଶଜନନୀକୁ । ଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନେ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଏକ ପରିବାରର ଅଂଶବିଶେଷ - ଏକ ମନ, ଏକ ପ୍ରାଣ, ଏକ ଜାତି, ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ । ତେଣୁ ଦେଶ ତଥା ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସେବା ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଛି ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ।

ସାହିତ୍ୟ ମାନବ ପ୍ରାଣର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ପ୍ରତିଫଳନ । ମାନବ ଚେତନାର ଏକ ସକ୍ରିୟ ସ୍ଫୁରଣ ଓ ମନନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ବିକୀରଣ । ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟରୁ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ - ସର୍ବତ୍ର ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ଏଇ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଅନୁରଣନ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟରେ ସଦାସର୍ବଦା ପରିସ୍ଫୁଟ ହେଉଛି ସମସାମୟିକ ରାଜନୀତି, ସମାଜ, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ସଂସ୍କୃତିର ସୁରଭିତ ପୁଷ୍ପ । ଏହି ସାହିତ୍ୟ ମାନବର ହିତ ପାଇଁ, ମାନବ ସ୍ଥିତିର ଅବସ୍ଥିତି ପାଇଁ । ଫଳରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆମେ ଦେଖୁଛୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଉପାଦାନର ସମଷ୍ଟି ଯାହା ମଧ୍ୟରୁ ଜାତୀୟତାବାଦର ଚେତନା ଅନ୍ୟତମ । ଜାତୀୟଚେତନା, ଦେଶପ୍ରୀତି, ଦେଶପ୍ରେମ, ସ୍ୱଦେଶଚିନ୍ତା ଆଦି ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି କବିମାନଙ୍କ କାବ୍ୟ କବିତା ତଥା ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ଭରି ରହିଛି ଶହୀଦ ଅମରଗାଥା, ନେତୃବନ୍ଦନା, ଜାତୀୟ ଚିନ୍ତାଚେତନାର ବୈପ୍ଳବିକ ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ, ସର୍ବୋପରି ଦେଶପ୍ରେମର ଦୃପ୍ତ ଐକ୍ୟବୋଧ । ନିପୀଡ଼ିତ, ଶୋଷିତ, ଜର୍ଜରିତ ଜନତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ପାଇଁ କବିମାନେ ତୋଳିଥିଲେ କଲମର ଖଣ୍ଡା । ଚଷି ଦେଇଥିଲେ ପୃଷ୍ଠା ପରେ ପୃଷ୍ଠା, ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ଲେଖନୀର ପ୍ଳାବନ । ଏହା ହିଁ ତ ଦେଶମାତୃକା ପୂଜନର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ ତଥା ଦେଶସେବାର ଏକାନ୍ତ ନମୁନା ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପ୍ରାକ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା ଯୁଗରେ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଦୁଇ ଦଶକରୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଚିତ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟକବିତା ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ । ଏଠାରେ କତିପୟ ଜନପ୍ରିୟ ଓଡ଼ିଆ କବିଙ୍କ ଜାତୀୟତାବାଦ ଚେତନାର ଉଦ୍ଧୃତ ଦିଆଯାଇଛି । ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅଗଣିତ କବି, ଲେଖକ, ଦେଶପ୍ରେମୀ ସେମାନଙ୍କ ରଚିତ କାବ୍ୟକବିତା ମାଧ୍ୟମରେ ଜାତୀୟତା ଭାବକୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ରଚନାଟିର ସ୍ୱଳ୍ପ ପରିସର ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉଦ୍ଧୃତି ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ଯେଉଁ କେତେଜଣଙ୍କ ଲେଖା ଜ୍ୱଳାମୁଖୀ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଥିଲା, ତାହାର ଅଳ୍ପ କିଛି ନମୁନା ଏଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

୧୮୦୩ ମସିହାରେ ଇଂରେଜମାନେ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଓଡ଼ିଶାର ଶାସନଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାର ବହୁପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୫୬୮ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନ ରବି ଅସ୍ତମିତ ହୋଇଥିଲା ଭଦ୍ରକର ଗୋହିରା ଟିକିରୀଠାରେ । ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ବଙ୍ଗର ଆଫ୍‌ଗାନ ଶାସକ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏହା ପରଠାରୁ ଓଡ଼ିଶା ସମୟକ୍ରମେ ମୋଗଲ ଓ ମରହଟ୍ଟାଙ୍କ ପଦାନତ ହୋଇ ଶେଷରେ ବିଦେଶୀ ଶାସକଙ୍କ ଅଧୀନକୁ ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରିୟ ବୀର ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଏହି ବଶ୍ୟତା

Click Here & Upgrade
Expanded Features
Unlimited Pages
PDF Complete Documents

ସ୍ୱୀକାର ନକରି ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଦ୍ରୋହ କରି ମଧ ସଫଳ ହୋଇନଥିଲା । ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ୧୮୧୭ର ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ, ୧୮୩୧ର ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ବିଦ୍ରୋହ, ୧୮୩୫ର ଘୁମୁସର ବିଦ୍ରୋହ ଏବଂ ୧୮୪୭ର ଅନୁଗୁଳ ଓ ବୌଦ ବିଦ୍ରୋହକୁ ଉଦାହରଣ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ । ୧୮୫୭ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ପରେ ଇଂରେଜ ଶକ୍ତି ନିଜକୁ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲା । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧରୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅୟମାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଆଧୁନିକ ଯୁଗର । ଧୀରେ ଧୀରେ ବିଦେଶୀ ଶାସନର କୁ-ପ୍ରଭାବ, ସ୍ୱାଧୀନତାବୋଧ, ଜାତୀୟଚେତନା, ଦେଶପ୍ରୀତିର ମହକ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦୁଇ ଦଶକରେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିନ୍ଧାଣୀ ଥିଲେ କବିବର ରାଧାନାଥ, ବ୍ୟାସକବି ଫକୀରମୋହନ, ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ଓ ସ୍ୱଭାବକବି ଗଙ୍ଗାଧର । ଏହି ଜାତୀୟ କବିଗଣ ସମସାମୟିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆଖିରେ ରଖି ସ୍ୱଦେଶୀ ଭାବନାର ଉନ୍ମେଷ ଘଟାଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଲେଖନୀ ମାଧ୍ୟମରେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତାର କଥା । ମାତୃଭୂମି, ମାତୃଭାଷା ଓ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ କଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ରଚନାରେ ।

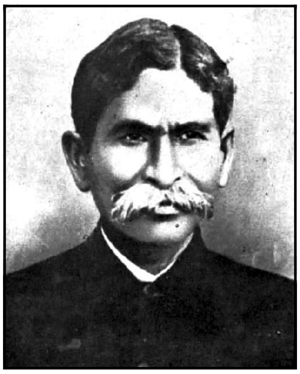

ମାତୃଭୂମିର ଯାତନା, ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ମାତୃଭାଷା ପ୍ରତି ଅବହେଳା - ସବୁକିଛି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ବେଦନାର ଅଶ୍ରୁଧାରା । ନିଜ ଭାବର ଆବେଗକୁ ସେମାନେ ପରିସ୍ଫୁଟ କଲେ ଲେଖନୀ ମାଧ୍ୟମରେ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ସର୍ବଗ୍ରାସୀ କବଳରୁ ନିଜର ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି, ଐତିହ୍ୟକୁ ରକ୍ଷା କରି ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଚେତନାରେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଅସି ଅପେକ୍ଷା ମସିକୁ ହିଁ ଆଦରି ନେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଅମର ଲେଖନୀରୁ ଝରି ଆସିଥିଲା ଜାତୀୟତାବାଦର ଝରଣାଧାରା ।

ଏହି ସମୟରେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଲେଖକ ସଖାରାମ ଗଣେଶ ଦେଓସ୍କର ସରଳ ବଙ୍ଗଳାରେ ଶିବାଜୀଙ୍କର ଖଣ୍ଡିଏ ଜୀବନ ଚରିତ ରଚନା କରିଥିଲେ ଯହିଁରେ ସେ ପ୍ରଥମ ଥର କରି 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ସମସାମୟିକ ଦୁଇଟି ବିଖ୍ୟାତ ପତ୍ରିକା ଯୁଗାନ୍ତର ଓ ବନ୍ଦେମାତରମ୍ ମଧ ବଙ୍ଗଦେଶରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ବିପ୍ଳବାତ୍ମକ ରଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ଜନଜାଗରଣରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୮୫ ମସିହାରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏଥିରେ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ନେଇଥିଲେ । ପରାଧୀନ ଦେଶର ଜାତୀୟ ଭାବନା ଉଦ୍ରେକ କରିବାରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଭୂମିକା ଥିଲା ଅନନ୍ୟ । ଫଳରେ ଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ, ନୈରାଶ୍ୟ ବିଜଡ଼ିତ ଭାରତୀୟ ସମାଜ ମଧରେ ଆସିଥିଲା କର୍ମ ପ୍ରବଣତାର ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ । ପ୍ରଥମଥର କରି ଅନ୍ଧକାର ଗର୍ଭରେ ଲୋକେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଆଲୋକର ରେଖା । ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ଏହି ଭାବକୁ ଅଧିକ ରଢିମନ୍ତ ଓ ସକ୍ରିୟ କରି ଦେଶପ୍ରେମର ବହ୍ନି ଜଳାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କାଣ୍ଡାରୀଗଣ ସେମାନଙ୍କ ଦୃପ୍ତ ଲେଖନୀ ମୁନରେ, ସ୍ୱଦେଶୀ ଭାବନା ପ୍ରଚାର କରିବା, ମାତୃଭୂମି ପାଇଁ ଆଗଭର ହେବା, ମାତୃଭାଷାର ସେବା କରିବା - ଏସବୁ ସ୍ଥାନ ପାଇଲା ସେମାନଙ୍କ ରଚନା ସମ୍ଭାରରେ । ସେଥିପାଇଁ ରାଧାନାଥ ଲେଖିଲେ :

ସର୍ବେଷାଂ ନୋ ଜନନୀ ଭାରତ
ଧରଣୀ କଳ୍ପଲତେୟଂ,
ଜନନୀବତ୍ସଳ ତନୟ ଗଣୈସ୍ତଦ୍
ସମ୍ୟକ ଶର୍ମ୍ମ ବିଧେୟଂ ।
ଏ ଭାରତ ଭୂମି ଆମର ଜନନୀ
ପୁଣ୍ୟଭୂମି ନାହିଁ ସରି ଏହାରି ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସତୁରୀ ଦଶକରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବିଲୋପ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ନବେ ଦଶକରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଓଡ଼ିଆ ପରିବର୍ତ୍ତେ ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରଚଳନ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଣରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷା ପ୍ରତି ଏକ ସୁତୀବ୍ର ଆକର୍ଷଣ । ଏମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ସର୍ବାଦୌ ବିଧେୟ । ତେଣୁ ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ତାଙ୍କର ଭକ୍ତିରସ ମଧରେ ଆପ୍ଲୁତ କଲେ ଜାତୀୟଚେତନା -

ମାତୃଭୂମୀ ମାତୃଭାଷା ଉଭୟେ ଜନନୀ,
ସେବି ତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତିଭରେ ଦିବସ ରଜନୀ
ମାନବ ଜନମ ହେଉ ସଫଳ ମୋହର
ଏ ଭିକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୁ ମହେଶ୍ୱର ।

ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ମାତୃଭାଷା ବିଲୋପ ପାଇଁ ବିଦେଶୀ ଶକ୍ତିର ହୀନ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ପ୍ରତିବେଶୀମାନଙ୍କର ଜଘନ୍ୟ ଚକ୍ରାନ୍ତ, ଓଡ଼ିଆ ନିର୍ମୂଳ ପାଇଁ ପ୍ରଶାସନିକ ଉତ୍ସାହ - ଏସବୁ ଦେଖି କଣ ଜଣେ କବି ନିର୍ଲିପ୍ତ ରହିପାରେ ! କଲମ ମୁନରେ ସେମାନେ ସୂଚାଇ ଦେଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଆବେଗ ପ୍ରବଣତା, ବ୍ୟାସକବିଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ ନିଃସୃତ ହେଲା -

ନାହିଁ ମା' ଯିବାର ଆଶା, କୀର୍ତ୍ତିର ମନ୍ଦିର
ସେବି ବି ମୋ ମାତୃଭାଷା କରି ଅଛି ସ୍ଥିର ।

ସ୍ୱଭାବକବି ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କ ଆହ୍ୱାନ ଥିଲା ଅଧିକ ତୀବ୍ର ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ -

Click Here & Upgrade
Expanded Features
Unlimited Pages
PDF Complete

ଉଚ୍ଚ ହେବା ପାଇଁ କର ଯେବେ ଆଶା
ଉଚ୍ଚ କର ଆଗ ନିଜ ମାତୃଭାଷା ।
ମାତୃଭୂମି ମାତୃଭାଷାର ମମତା ଯା' ହୃଦେ ଜନମି ନାହିଁ,
ତାକୁ ଯେବେ ଜ୍ଞାନୀ ଗୁଣୀରେ ଗଣିବା ଅଜ୍ଞାନ ରହିବେ କାହିଁ ?

ଏହା ଥିଲା ଜାତି ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଯାହା ସୁପ୍ତଜନତାଙ୍କ ମଧରେ ଭରି ଦେଇଥିଲା ଭାଷା ପ୍ରତି ପ୍ରୀତି, ମାଟି ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ଓ ଦେଶ ପାଇଁ ମୁକ୍ତି । ସମସାମୟିକ ବାତାବରଣରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଦେଶପ୍ରାଣ ଗୋପବନ୍ଧୁ ୧୮୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶିତ ତାଙ୍କର 'ଅବକାଶ ଚିନ୍ତା' ପୁସ୍ତକରେ ଯୌବନର ଆବେଗକୁ ରୂପାୟିତ କରିଥିଲେ ନିଜ ଭାଷାରେ -

'ଉତ୍କଳମାତାର ଅତୀତ ଯଶ
ବିପୁଳ ବିଭବ ବଳ ସାହସ ।
ସୁମରିଣ ଫାଟିଯାଏ ହୃଦୟ
ଦେଖି ଅବସ୍ଥାର ଏ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ
ରକ୍ତ ମାଂସ ଦେହ ଧରି
ଅଧୀର ଆତୁର କିଏ ସେ ନହେବ
ଦେଖି ମାତା ଏତେ ସରି ।

ମା' ଦୁଃଖରେ ସନ୍ତାନର ପ୍ରାଣ ନିଶ୍ଚୟ କାନ୍ଦିବ । ମା' କଷ୍ଟରେ ସନ୍ତାନ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଇବ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଏ ନିୟମର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେବ ଅବା କିପରି ? ଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ପରାଧୀନତାର ଶୃଙ୍ଖଳ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅଧୋଗତି ଦେଖି ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦୁଇ ଦଶକର ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରମୁଖ ସ୍ରଷ୍ଟାମାନେ ଜାତୀୟଚେତନାପ୍ଲୁତ କାବ୍ୟ ରଚନାରେ ନିମଜ୍ଜିତ ଥିଲେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାବାଦର ପ୍ରାଦେଶିକ ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ । ଏହା ପରମ୍ପରା ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଦଶକରେ ପଲ୍ଲୀକବି ନନ୍ଦକିଶୋର ତାଙ୍କ 'ଶର୍ମିଷ୍ଠା' କାବ୍ୟରେ ଶର୍ମିଷ୍ଠା ମୁହଁରେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଶୁଣାଇଥିଲେ ଦେଶପ୍ରୀତିର ବାର୍ତ୍ତା -

ଶୋଚନା ନାହିଁ ଲୋ ଜନନୀ ତହିଁ ମୋ
ସ୍ୱଜାତି ସ୍ୱଧର୍ମ ପାଇଁ
ଦିଏ ଯେହୁ ନିଜ ଜୀବନ ତା'ଠାରୁ
ପୁଣ୍ୟବତୀ କେହି ନାହିଁ
ପିତୃସତ୍ୟ, ଜାତି-ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି
ସମର୍ପିତ ଏ ଜୀବନ
ଦାନବ କୁଳରେ ଲାଗିବ କଳଙ୍କ
ନ ଦେଖା ମା' ପ୍ରଲୋଭନ ।

ପ୍ରଜାକୁଳ ପାଇଁ ଏ ପ୍ରକାର ଭାବନା ଅନ୍ତରାଳରେ ଯେ ନବଜାଗରଣ ଜନିତ ସ୍ୱଦେଶୀ ଭାବନା ଓ ଦେଶପ୍ରେମ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହେଉଥିଲା ଏହା କିନ୍ତୁ ଜଣେ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବ ।

ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀ ଏହି ସମୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୦୩ ମସିହାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଉତ୍କଳୀୟ ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଅନ୍ତରରେ ବହନ କରି ପରିସ୍ଫୁଟ ହୋଇଥିଲା ଏକ ସର୍ବ ଉତ୍କଳୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବରେ । ଉତ୍କଳଗୌରବ ଦେଶପ୍ରାଣ ମଧୁସୂଦନ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ମଞ୍ଚ ଉପରୁ ଆହ୍ୱାନ ଜଣାଇଥିଲେ -

କୋଟିଏ ସନ୍ତାନ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱରରେ
ଜନନୀ ଜନନୀ ଡାକ,
ତୃଷାରେ କାତର ଗଗନକୁ ଚାହିଁ
ଯେସନେ ଡାକେ ଚାତକ
ଜାତିପ୍ରେମ ବହ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କର
ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଦିଅ ଆହୁତି
ସ୍ୱାର୍ଥମେଧ ଯଜ୍ଞେ ଚାରିଆଡ଼େ ନାଚ
ଛାତିକୁ ମିଶାଇ ଛାତି ।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଗାନ୍ଧୀଯୁଗର ପ୍ରବେଶ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଆଣିଥିଲା ନୂତନ ସ୍ପନ୍ଦନ, ନବ ଚିନ୍ତନ ଓ ନୂଆ ସ୍ଫୁରଣ । ଅହିଂସା ଯୁଦ୍ଧର ଅସ୍ତ୍ର ହେଲା ମନୋବଳ । ମନର ଶକ୍ତି ହିଁ ଯୋଗାଏ ହିଂସା ତରବାରୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆହେବା ପାଇଁ ଅହିଂସାର ଦୃଢ଼ତା । ସୁପ୍ତ, ଅର୍ଦ୍ଧମୃତ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦରକାର ଜାଗୃତିର ସଞ୍ଚାର, ଗାନ୍ଧୀ ନିଜର ଲେଖନୀ, ଭାଷଣ ତଥା କର୍ମକାଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ସେହି ପଥ ପ୍ରଶସ୍ତ କରିଥିଲେ ।

୧୯୨୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସର କର୍ମସୂଚୀ ଥିଲା ସୀମିତ କାରଣ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସର କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ ନଥିଲା । ୧୯୨୦ ମସିହାରେ ସିଂହଭୂମିର ଚକ୍ରଧରପୁରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ଅଧିବେଶନରେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଗଠନ କରି ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ଲିପ୍ତ ରହିଲେ । ଏହାପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଆ ଜାତୀୟତାବାଦର ବାର୍ତ୍ତାବହ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀ ମଞ୍ଚ ଉପରୁ ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ, ଭିକାରୀଚରଣ, ରାଧାନାଥ, ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର, ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର, ଶୂରଦେଓ, କୃଷ୍ଣମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଜାତୀୟତାବୋଧକ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲାଯାଇ ଉତ୍କଳର ଜାତୀୟ ଜୀବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରାଯାଉଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସର ପରିସର ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରୁ ଲେଖନୀରେ ମଧ ଆସିଥିଲା ବୈଚିତ୍ର୍ୟ । ଅତୀତ ଉତ୍କଳର ଗୌରବଗାଥାକୁ ଓଡ଼ିଆ

Click Here & Upgrade
Expanded Features
Unlimited Pages
PDF Complete Documents

ପ୍ରାଣରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇ କବିମାନେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ କାଳଜୟୀ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ, ଐତିହ୍ୟବିମଣ୍ଡିତ, ଯୋଗୀଋଷି ସେବିତ ପରମ ପବିତ୍ର ଉତ୍କଳଭୂମିର ବନ୍ଦନା ସନ୍ତାନର ଏକମାତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଅଧିକନ୍ତୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭାରାଜିଭରା ଏଇ ମାଟିର ଆବେଦନ ସନ୍ତାନ ପ୍ରାଣରେ ଆଣିଥିଲା ମା' ପ୍ରତି ଏକାତ୍ମବୋଧ, ମାଟି ପ୍ରତି ମମତାବୋଧ । ଏହାର ଜଳବାୟୁ ଆକାଶ ପ୍ରତି ସୌହାର୍ଦ୍ଦବୋଧ । କାନ୍ତକବି ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତଙ୍କ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ଭାଷାରେ -

ବନ୍ଦେ ଉତ୍କଳ ଜନନୀ
ଚାରୁହାସମୟୀ, ଚାରୁ ଭାଷମୟୀ
ଜନନୀ ଜନନୀ ଜନନୀ
ପୂତ ପୟୋଧି ବିଧୌତ ଶରୀରା
ତାଳତମାଳ ସୁଶୋଭିତ ତୀରା
ଶୁଭ୍ରତଟିନୀ କୂଳ ଶୀକର ସମୀରା
ଜନନୀ ଜନନୀ ଜନନୀ ।

ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସ୍ୱରାଜ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରବଳତର ହୋଇ ଉଦୀୟମାନ ଯୁବପ୍ରାଣକୁ ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ ନିବେଦନ ଥିଲା ।

ମିଶୁ ମୋର ଦେହ ଏ ଦେଶ ମାଟିରେ
ଦେଶବାସୀ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତୁ ପିଠିରେ,
ଦେଶର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ପଥେ ଯେତେ ଗାଡ଼,
ପୂରୁ ତହିଁ ପଡ଼ି ମୋର ମାଂସ ହାଡ଼
ସ୍ୱାଧୀନତା ପଥେ ତିଳେ ହେଲେ ନର
ମୋ ଜୀବନ ଦାନେ ହେଉ ଅଗ୍ରସର ।

ବଙ୍ଗଳାର ଲେଖକ ବଙ୍କିମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ରଚିତ 'ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍' ରଚନାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ କବି ରଘୁନାଥ ମହାନ୍ତି ଲେଖିଲେ -

ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ଗାଅ ବନ୍ଦେ ମାତରଂ
ବଜାଅ ସମର ତୂରୀ, ମାତା ଗୁଣ ଗାଅ ଝୁରି
କମ୍ପିଉଠୁ ପୁରପଲ୍ଲୀ ପୁରୀ, ଗାଅ ବନ୍ଦେ ମାତରଂ,
ଯାଉ ପଛେ ଧନପ୍ରାଣ, ରହୁ ଆମ ଜାତି ଟାଣ
ଧରି ବିଜୟ ନିଶାଣ, ଗାଅ ବନ୍ଦେ ମାତରଂ ।

ଔପନିବେଶିକ ଶାସକଙ୍କ ଶୋଷଣରେ ନିପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଆସିଥିଲା ପତନର ଅବସ୍ଥା । ଶିଳ୍ପ ସମୃଦ୍ଧ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜାତିର ଶିଳ୍ପ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତର କୁଟୀରଶିଳ୍ପୀଗଣ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତାରେ ହାରି ଯାଇଥିଲେ । ନିଜର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ଇଂରେଜ ଶାସକବର୍ଗ ଏ ଦେଶର ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତର ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯାହା ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ସୁଦୂର ବିଦେଶରେ ଆଦୃତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ସେହି କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ସମୂଳେ ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଭାରତର ଶିଳ୍ପଜଗତରେ ଆଣିଥିଲା ଏକ ହତୋସାହିତ ଅବସ୍ଥା । ଏହାଛଡ଼ା ଏହି ଦେଶର ଅଧିବାସୀ ମହୋଦଧି କୂଳରେ ବସବାସ କରି ମଧ ସାମାନ୍ୟ ଲୁଣ ଟିକିଏ ପାଇବା ପାଇଁ ବିଦେଶର ଲିଭରପୁଲ୍ ସଲଟ୍‌କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହୁଥିଲା । ତେଣୁ ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟ ଉତ୍କଳ ଟ୍ୟାନେରୀ, ଓଡ଼ିଶା ଆର୍ଟ ୱେରସ୍ ଆଦି ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ଫଳପ୍ରସୂ ଆହ୍ୱାନ ଦେବା ନିମିତ୍ତ । ଏସବୁ ଚିତ୍ର ଯଥାର୍ଥରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଛି ବ୍ୟାସକବିଙ୍କ ରଚିତ 'ଉତ୍କଳଭୂମି' କବିତାରେ -

ଓଳି ତଳେ ଲୁଣ କୋଟିଏ ମହଣ
ଥାଉ ମୋହ କଥା ଶୁଣ,
ବୋଇଲେ କି ହେବ, ଖାଇବାକୁ ହେବ
ଲିଭରପୁଲ୍‌ରୁ ଲୁଣ ।
ମାଞ୍ଚେଷ୍ଟର ତନ୍ତୀ ଲୁଗା ବୁଣୁଛନ୍ତି
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ସକାଶେ
ବୁଡୁ ତନ୍ତୀବଂଶ ହେଉ ସର୍ବନାଶ
ଯାଆନ୍ତୁ ସେ ବନବାସେ
ସ୍ୱଦେଶର ଶିଳ୍ପ ସବୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ
ଦେଖୁଛ ଯାଉଛି ବୁଡ଼ି
ଦେଖୁନାହିଁ ଭାଳି ସରୁଛି ସଙ୍ଖାଳି
ଶୋଇଛ ମାଠଟି ଘୋଡ଼ି ।

୧୯୩୦ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ଉପକୂଳର ବାଲେଶ୍ୱରର ଇଞ୍ଚୁଡ଼ିଠାରେ ଲୁଣମରା ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଥିଲା । ପଲ୍ଲୀକବି ନନ୍ଦକିଶୋରଙ୍କ ଐତିହାସିକ ଦାଣ୍ଡିଯାତ୍ରାର ପ୍ରତିଫଳନ । ପଲ୍ଲୀକବି ନନ୍ଦକିଶୋରଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ ତେଣୁ ଝରିଲା -

ମୋ ବାଡ଼ି ଭିତରେ ଲୁଣର ଅମଳ
ଅଲଣା ଖାଆନ୍ତି ଦୁଃଖୀ ଓଡ଼ିଆ
ଲୁଚାଇ ଖାଇଲେ ପକଡ଼ି ନିଅନ୍ତି
ଖୋଲଟି କହି ତାଙ୍କୁ ନୀଳ ପଗଡ଼ିଆ ।

ଜାତୀୟ କବି ବୀରକିଶୋର ମଧ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିନଥିଲେ । ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ଗୁରୁ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ସେ ତାଙ୍କ ରଚନାରେ ଫୁଟାଇଥିଲେ ଗାନ୍ଧୀ ଆହ୍ୱାନର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ । ବାନର ସେନା ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ ବନ୍ଧୁକ ମୁନର ମୁକାବିଲା ପାଇଁ । ସିଏ ଲେଖିଥିଲେ -

ଲୁଣ ମାରିବାକୁ ଚାଲ ଭାଇ
ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳ ହେ
ଆମ ଘର ପାଖେ ବେଢ଼ିଛି ସାଗର
ଲୁଣ ମୁଠେ ପାଇଁ ନାହିଁ ଅଧିକାର

Click Here & Upgrade
Expanded Features
Unlimited Pages
PDF Complete

ଏ ଅନ୍ୟାୟ, ଏ ଅନୀତି କୁହ ଭାଇ
ସହିବା କେତେ କାଳ ହେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ଦୁଇଟି ସ୍ୱର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ପ୍ରଥମ ସ୍ୱରଟି ପ୍ରାକ୍ ସବୁଜ ସାହିତ୍ୟର ଅର୍ଥାତ୍ ସତ୍ୟବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରଧାବନତ ଅନ୍ୟଟି ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ - ଆଧିଭୌତିକ ଚେତନା । ସତ୍ୟବାଦୀ କବିଗୋଷ୍ଠୀ ଓଡ଼ିଶାର ଜାତୀୟ ଦୁର୍ଗତିକୁ ଚିତ୍ରଣ କରି ଏ ଜାତିର ଚିନ୍ତା ମାନସରେ ଏକ ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରେରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଅନୁବ୍ରତୀ ଥିଲେ । ସେଇ ପ୍ରେରଣାର ରୂପ ଶଂସିତ କାଳରେ ଯେଉଁ କବିମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କବି ପଦ୍ମଚରଣ, କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ, କାନ୍ତକବି ଓ ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ । ରାଧାନାଥ-ମଧୁସୂଦନୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଚେତନା ତଥା ଆଧିଭୌତିକ ଭାବଧାରା ପ୍ରାୟ ୧୯୩୫ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବରେ ଗତି କରି ଆସିଛି । ଅଧିକନ୍ତୁ ଏହି ଚେତନା ଓଡ଼ିଆ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ଓ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଉତ୍କଳ ଗଠନ ପରିକଳ୍ପନାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ଅଧିକ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇଛି । ଏପରିକି ସତ୍ୟବାଦୀର ଯେଉଁ କବିଗୋଷ୍ଠୀ ଓଡ଼ିଆ ଲୁପ୍ତ ଐତିହ୍ୟ ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି କାବ୍ୟକବିତାରେ ଜାତୀୟତାର ସ୍ଫୁରଣ ଆଣି ଓଡ଼ିଆ ଚିନ୍ତାମାନସରେ ଉଦ୍ଦୀପନା ଆଣିଥିଲେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଊଣା ଅଧିକେ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

୧୯୩୪ ମସିହାରେ ମଧୁବାବୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଶଂସିତ ସମୟର କାବ୍ୟକବିତାରେ କ୍ଷୀଣାୟୁ ଉତ୍କଳୀୟ ଚେତନାର ବିରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ପୁଣି ୧୯୩୬ ମସିହା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉତ୍କଳ ଗଠନ ପରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କବିତାରେ, ଭାରତୀୟ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ଆକୃତି ଭିତରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ରୂପ ପରିସ୍ଫୁଟ ହୋଇଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବାଣୀବିତାନରେ ଉତ୍କଳ ଭାରତୀ କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀଙ୍କ କାବ୍ୟକୃତି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ବିଶେଷ କରି ଜଣେ ଏକକ ନାରୀକଣ୍ଠର ଏଇ ସ୍ୱରସମ୍ଭାର ସମସାମୟିକ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କୁ ବହୁତ ବେଶୀ ଚମତ୍କୃତ କରି ଜନମାନସରେ ଆଣିଥିଲା ସ୍ୱଦେଶ ପ୍ରୀତିର ଝଲକ, ସ୍ୱଦେଶବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ପୁଳକ ତଥା ସ୍ୱଦେଶୀ ଭାବ ପ୍ରତି ମହକ । ସେ ଚେତାଇ ଦେଇଥିଲେ ଆମ ଘରେ ଆମେ ନିର୍ବାସିତ । 'ପଖାଳ ଗଣ୍ଡେକୁ ଲୁଣ ଟିପେ ନାହିଁ' ଏଇ ଅବସ୍ଥା କାହିଁକି ? ଏଇ ଗୋରା ସରକାରଙ୍କ ପାଇଁ । ତେଣୁ ଅହିଂସା ଉପାୟରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ପାଇଁ କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ -

ଭାରତମାତାର ବୀର ପୁତ୍ରଗଣ
ରଣସ୍ଥଳ ଧୂଳି କର ଆଲିଙ୍ଗନ ।
ଶାନ୍ତି ଅସ୍ତ୍ର ତବ ଏ ଶାନ୍ତି ସମରେ
ବକ୍ଷ ମେଲି ଠିଆହେବ ଅକାତରେ
ଖୋଲା ଛାତି ପରେ କମାଣ ବନ୍ଧୁକ
ଦେଖାଇବେ କେତେ ଗୁଳିର କନ୍ଦୁକ
ହଣାହେବ ବୀର ଶିର ଗୋଟି ଗୋଟି
ତୁମ ରକ୍ତ ଭୂଇଁ ତଳେ ଯିବ ଲୋଟି
ଗଙ୍ଗାଧାରା ସଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗାଧାରା ମିଶି
ପୋଛିଦେବ ଦୁଃଖ ଅତ୍ୟାଚାର ରାଶି ।

ଏହି ସମୟର କବି ପଦ୍ମଚରଣଙ୍କ ଜାତୀୟତାବାଦୀ କବିତାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ରୋମାଣ୍ଟିକ କବି ରାଧାନାଥଙ୍କ କବିତାରେ ଯେଉଁ ଜାତୀୟତାର ସ୍ୱର ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦଶକରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା କ୍ରମେ ଉଗ୍ର ପ୍ରାଦେଶିକ ଚେତନା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସମନ୍ୱୟୀ ଭାବଧାରାରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଥିଲା । ଜାତୀୟତାବାଦୀ କବିତାରେ ଅତୀତ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରଶଂସମାନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ, ବର୍ତ୍ତମାନର ହାହୁତାଶନ, ଅନୁଶୋଚନାର ସ୍ୱର ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରକଟିତ ସେଇ ସ୍ୱର କବି ପଦ୍ମଚରଣଙ୍କ 'ତ୍ରିବେଣୀ ତଟେ' କବିତାରେ ମନୋଜ୍ଞ ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ ।

'ଅତୀତକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ଗଢ଼ିଯାଅ ବର୍ତ୍ତମାନ,
ଅନଙ୍ଗ ଯଯାତି ଦେଶ ନୁହେଁ ନୀଚ ନୁହେଁ ସାନ ।'

ବହୁ ଜାତୀୟତାବାଦୀ କବି ଏହି ସମୟରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ସ୍ୱର ଓ ସମସ୍ୟାକୁ ଭୁଲି ମୁକ୍ତିର ସ୍ୱପ୍ନରେ ମୋହିତ ହୋଇଥିଲେ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆହ୍ୱାନ, ଅହିଂସାର ଜାଗରଣ, ସର୍ବଭାରତୀୟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସବୁ କିଛି ମିଶି ଯାଇଥିଲା କାବ୍ୟ ଉତ୍ସରେ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ର ଲେଖିଲେ -

ଘନ ବନ୍ଧୁର ତବ ସମ୍ମୁଖ   ଉଠ ଦୁର୍ବାର ଉଠ ଉନ୍ମୁଖ
ଉଠ ଦୁର୍ମଦ, ଉଠ ଭୀଷଣ କର୍ମଠ
ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଜଳେ ଅନ୍ତରେ,
ଆଜି ନାଚୁ ଚିର କଙ୍କାଳ   ଅନ୍ତର ଅବିରଳ
ଉଠ ନବଯୁଗ ନବମନ୍ତ୍ରରେ ।

୧୯୨୧ ମସିହାର ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ୧୯୩୦ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ଘାତପ୍ରତିଘାତ ବହୁ କବିଙ୍କ କାବ୍ୟଚେତନାରେ ଜାତୀୟ ସ୍ପନ୍ଦନ ଆଣିଥିଲେ ବି ଜାତୀୟ କବି ବାଞ୍ଛାନିଧି ଓ ବୀରକିଶୋରଙ୍କ କାବ୍ୟ ଚେତନାରେ ଏଇ ସଂଗ୍ରାମର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ରଚିତ ହୋଇ ବାରୁଦ ଭଣ୍ଡାରରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ ପ୍ରାୟ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ସଂଗ୍ରାମର ବାର୍ତ୍ତାକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଅଗଣିତ ନିରକ୍ଷର ଓ ଜୀବନଜଞ୍ଜାଳ ପିଷ୍ଟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କ ବୁଝିପାରିବା ପରି ଭାଷାରେ ଲେଖି ପହଞ୍ଚାଇବା ଯେ ଥିଲା ସେସମୟର ଏକ ବଡ଼ ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା

Click Here & Upgrade
Expanded Features
Unlimited Pages
PDF Complete Documents

ଏହା ସେମାନେ ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ । ବାଞ୍ଛାନିଧିଙ୍କ ନିମ୍ନ ପଂକ୍ତିରେ ଏହି ଆଭାସ ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ -

ଆଉ କେତେ ଦିନ ହୋଇବୁ ଉଦାସୀ ଭାଇ ତୁ
ଦିନୁଁ ଦିନୁଁ ଦୁଃଖରାଶି
ବଢ଼ିଲା ଦେଶରେ ଆସି
ସୁଖ ଶାନ୍ତି ସବୁ ଗଲା ଭାସି ।
ଦାନାକନା ଜୁଟୁନାହିଁ
ବୁଲୁଥାଉ ଦେହି ଦେହି ତେବେ
କିଁପା ହେଉଛୁ ବିଳାସୀ
କର ବଢୁଛି ଯେପରି
ଦର ବଢୁଛି ସେପରି
ଏ ଶାସନ ହେଲାଣି ଗଳାଫାଶୀ ।

ସମସାମୟିକ ଆଉ କେତୋଟି ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମଭିତ୍ତିକ କାବ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ଡକ୍ଟର ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କ ଆତ୍ମଦାନ, ମାୟାଧର ମାନସିଂହଙ୍କ ସ୍ୱରାଜ୍ୟାଶ୍ରମର କେତୋଟି କବିତା, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସ୍ୱରାଜ ସଂହିତାର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ମହତାବ ତାଙ୍କ 'ଆତ୍ମଦାନ' ନାଟ୍ୟକାବ୍ୟଟିରେ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଚିତ୍ରକୁ କେତୋଟି କାଳ୍ପନିକ ଚରିତ୍ର ଓ ସ୍ଥାନ ମାଧ୍ୟମରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବେ ଚିତ୍ରଣ କରି ଜାତୀୟ ସ୍ପନ୍ଦନ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ପରାଧୀନ ଭାରତର ଗ୍ଲାନି, ବିଭେଦ, ରାଜତୋଷଣ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ତୋଷାମଦିଆ ମନୋବୃତ୍ତି ଓ ସର୍ବୋପରି ଗାନ୍ଧୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ନୀତିର ଯୁକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଳେଷଣ ନାଟ୍ୟକାବ୍ୟଟିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

ଏଠାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଲକ୍ଷ୍ୟଣୀୟ ଯେ ଜାତୀୟତାବାଦୀ କବିମାନେ ବହୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ପ୍ରତି ଆନ୍ତରିକ ଅନୁରାଗ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଗାନ୍ଧୀଚେତନାକୁ ଜାତୀୟତାବାଦର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଏକଥା ସତ ଯେ ଗାନ୍ଧୀଯୁଗର ଅୟମାରମ୍ଭ ସହିତ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମରେ ଆସିଥିଲା ନୂଆ ଆଭିମୁଖ୍ୟ, ନୂଆ ଚିନ୍ତାଧାରା । ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା, ଦର୍ଶନ, ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିଶ୍ଳେଷଣର ନୂତନତ୍ୱରେ ପାରମ୍ପରିକ ଚିନ୍ତାର ବନ୍ଧନ ତୁଟିଯାଇ ଆସିଥିଲା ନୂତନ ସ୍ଫୁରଣ । ତେଣୁ କବିମାନେ କାବ୍ୟକୃତିରେ ଦେଶ, ମାଟି, ଜାତି ସହ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ହିସାବରେ ରଚନାରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଶଚୀ ରାଉତରାୟଙ୍କ 'ଚିରଜୟନ୍ତୀ' କବିତାରୁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବିଷୟରେ କେତୋଟି ପଂକ୍ତି ଏଠାରେ ଉଦ୍ଧୃତ କରାଯାଇପାରେ -

ସେ ଆମରି ପରିଚୟ ସେ ଅମରି ଆମର ପ୍ରତୀକ
ଆମରି ସ୍ୱାକ୍ଷର ସେ ଯେ, ବଡ଼ ସାନ ଆମ ପ୍ରଶ୍ନଯାକ
ସବୁରିର ସେ ତ ଶିରୋନାମ
ଆମଠୁଁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ମୂଲ୍ୟ ତା'ର କଳ ନାହିଁ ଜମା
ସେ ଆମର ସବୁତ୍ରୁଟି, ଗୌରବର ନିର୍ଭୁଲ ତର୍ଜମା ।

୧୯୨୧ ମସିହାଠାରୁ ୧୯୪୮ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟକବିତାର ଏକ ମୁଖ୍ୟଧାରା ଯେ ଗାନ୍ଧୀ ଓ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଛି ଏହା ଅବିସମ୍ବାଦିତ । ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା, ଜାତିଆଣ ଭାବ ଉଚ୍ଚନୀଚ ବିଭେଦ ପ୍ରାଚୀର ଅତିକ୍ରମ କରି ସେ ବାହାରିଥିଲେ ମୁକ୍ତିର ମହାମନ୍ତ୍ର ଧରି । ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ମୁନିକୁ ଜରତା ଛଡ଼ାଇ ଆଣିଲା ପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ଭୁଲାଇ ଆଣିଥିଲା କୋଟି କୋଟି ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ । ସେମାନେ ମୁକ୍ତିର ମହାମନ୍ତ୍ରକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ କବିତା ମାଧ୍ୟମରେ, କବିଙ୍କ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଭିତରେ, ସେମାନଙ୍କ ଆବେଗର ପ୍ଲାବନ ଭିତରେ । ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ସ୍ୱାଧୀନତାର ମାର୍ଗ । ବିଶିଷ୍ଟ କବିମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ବହୁ ଗୌଣକବି ସ୍ୱକୀୟ ରଚନା ଓ ଉପସ୍ଥାପନା ମାଧ୍ୟମରେ ଜାତୀୟତାର ବୀଜବପନ କରିଥିଲେ । ଜଡ଼ତା ଓ ମନ୍ଥରତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ । ଦେଶପ୍ରୀତିର ଝରଣାଧାରାରେ ଅବଗାହନ କରି ଏହି କବିମାନେ ସ୍ୱୀୟ ସର୍ଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ମାର୍ଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର । ଆଉ ଏହାର ଫଳଲାଭ କରୁଛୁ ଆମେ ଉତ୍ତର ସୂରୀଗଣ ।

ପ୍ରାଧ୍ୟାପିକା, ଇତିହାସ ବିଭାଗ
ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ, କଟକ

■ ■ ■ ■ ■